

Een wildlife-detectiehond zoekt naar de specifieke geur waarop ze is getraind, samen met een geleider (hier niet in beeld).

foto's Cor Oldenburg

Wildlife-detectiehonden: de neus in de natuur

— Cor Oldenburg jr. MSc (trainer/instructeur bij de Speurhonden Instructie School)

Detectiehonden zijn getraind in het vinden van de bron van een specifieke geur in een bepaalde omgeving. Bekende voorbeelden van detectiehonden zijn de explosievenhond op een luchthaven en de verstekelingenhond in een containerterminal. Minder bekend zijn de wildlife-detectiehonden die mogen helpen bij ecologisch onderzoek, natuurbeheer en natuurbescherming.

> De reden om een hond in te zetten voor speurwerk is duidelijk. Ondanks de technologie die ter beschikking staat, blijft de hondenneus een ongekend waardevol instrument. Een detectiehond is een effectief en efficiënt middel om een bepaalde doelgeur op te sporen. Wat die doelgeur betreft lijken de mogelijkheden eindeloos. In principe is het mogelijk om de neus van een hond te trainen op elk denkbaar doel, onder voorwaarde dat de geur beschikbaar is voor de training. Dit gegeven heeft ervoor gezorgd dat detectiehonden hun weg hebben gevonden naar diverse vakgebieden bui-

ten het veiligheidswezen, zo ook naar ecologisch gebied. Sommige honden zijn getraind in het speuren naar plantensoorten, bijvoorbeeld rijncentaurie (*Centaurea stoebe*). Maar het meeste werk met wildlife-detectiehonden wordt verricht op het gebied van fauna. De honden kunnen getraind zijn in het zoeken naar specifieke levende en/of dode individuen van een soort of juist in het zoeken naar nesten of hollen, plukken haar en braakballen. Qua sporen verdienen uitwerpselen speciale aandacht. Het vinden van uitwerpselen van een bepaalde diersoort is namelijk een taak die vaak aan wildlife-detectiehonden wordt toebedeeld. Uitwerpselen bieden de onderzoeker een schat aan informatie. Allereerst zeggen uitwerpselen simpelweg iets over de aanwezigheid van een diersoort. Systematische inzet van een hond kan vervolgens gegevens opleveren over bijvoorbeeld verspreiding, verplaatsing binnen een bepaald gebied of habitatgrootte. Met behulp van moleculaire- of DNA-technieken geven uitwerpselen daarbovenop inzicht in onder andere de hormoonspiegel of afstamming van een dier. Een belangrijk voordeel van het opsporen van uitwerpselen is dat de individuen er zelf geen of zeer weinig verstoring van ondervinden.

Toepassing

Het gebruik van detectiehonden in de natuursector is niet nieuw. Al in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werden honden getraind voor het opsporen van nesten van het Schots sneeuwhoen (*Lagopus lagopus scoticus*) en voor het lokaliseren van hollen van de ringelrob (*Pusa hispida*). In beide gevallen gebeurde dit in onderzoek naar het voortplantingsgedrag van deze dieren. Het is echter pas recent dat de toepassing van wildlife-detectiehonden, ook wel 'conservation dogs' genoemd, een grote vlucht heeft genomen. Binnen ecologisch onderzoek worden wildlife-detectiehonden vaak gebruikt voor inventarisaties of monitoring. In Spanje zoeken honden bijvoorbeeld naar dode vleermuizen in een onderzoek naar mortaliteit van vleermuizen rond windturbines. Een ander voorbeeld is een onderzoek naar de dichtheid van de zwarte beer in het noordoosten van Noord-Amerika, waarvoor honden op zoek gingen naar uitwerpselen van de soort in kwestie. Honden kunnen ook worden ingezet om specifieke onderzoeksobjecten op te sporen, zoals vogelnesten. Dit gebeurde onder meer binnen een onderzoek naar partnerkeuze van de winterkoning. Ook kunnen wildlife-detectiehonden nuttig zijn

Zodra de wildlife-detectiehond een doelobject gevonden heeft zal de geleider dit herkennen aan de lichaamstaal van de hond.

Werkhonden: terminologie

Speuren en zoeken

Er bestaan verschillende termen waarmee honden worden aangeduid die zijn getraind voor opsporingsdoeleinden. Enige uitleg hierbij is op zijn plaats, omdat de termen 'speuren' en 'speurhond' regelmatig foutief worden gebruikt. Een speurhond is getraind in het speuren: het volgen van het geurspoor van een persoon of dier. Een hond die is getraind in het opsporen van een specifieke doelgeur (zoals explosieven, narcotica of uitwerpselen van een bedreigde diersoort) is een detectiehond, of zoekhond. De hond volgt niet het traject dat het doel heeft afgelegd, maar is direct op zoek naar de bron van de geur. Een hond die explosieven opspoort heet dan ook een 'explosieven-detectiehond' (kortweg 'explosievenhond'). Wildlife-detectiehonden zijn dan ook honden die zijn getraind in het opsporen van geuren van dieren en planten.

Melding

Als een detectiehond een doelobject heeft gevonden geeft hij een melding: specifiek gedrag dat de hond is aangeleerd als hij een object met de doelgeur heeft gevonden. Als de hond een actieve melding is aangeleerd zal hij krabben, blaffen, bijten of apporteren. Bij een passieve melding kan de hond zitten of liggen, waarbij hem ook het pointen aangeleerd kan worden. Pointen is het met de neus aanwijzen van het doelobject.

De hond geeft bij het doelobject een passieve melding, hier een combinatie van liggen en pointeren.

voor het zoeken naar invasieve exoten zoals de rijncentaurie. Verder kunnen de honden helpen bij natuurbescherming door individuen of sporen van beschermde diersoorten te lokaliseren, zodat er in een bepaald gebied passende beschermingsmaatregelen getroffen kunnen worden.

Effectief en efficiënt

Laat het duidelijk zijn: een wildlife-detectiehond is niet onfeilbaar. Door bijvoorbeeld weersomstandigheden kan het gebeuren dat een hond niet alles opspoot. Desondanks zijn er diverse redenen om een detectiehond te kiezen boven een andere opsporing- of inventarisatiemethode. Deze voordelen wegen doorgaans op tegen de tijd en energie die het kost om een wildlife-detectiehond te trainen en te onderhouden.

Een groot voordeel is dat honden in korte tijd een groot gebied kunnen doorzoeken en dat ze gemakkelijk kunnen worden ingezet in diverse terreinen. Een ander voordeel is dat het resultaat van een wildlife-detectiehond niet afhankelijk is van een bepaald mechanisme, zoals bij een cameraval het geval is. Een cameraval wordt gericht op één plek, daarna is het afwachten of het doelwit voorbij komt. De tijdsduur voor een onderzoek met een cameraval is relatief lang en de onderzoeker moet meerdere keren terugkomen om de camera te controleren. Dit maakt het geheel tijdrovend en arbeidsintensief, wat niet aan de orde is als een wildlife-detectiehond in één keer het gebied doorzoekt.

Ten opzichte van menselijke zoekers hebben honden een aantal pluspunten. Uiterlijk speelt voor een hond geen rol, terwijl mensen zich gemakkelijk kunnen laten afleiden door alles wat lijkt op het doelobject. Verder speelt de zichtbaarheid van een doelobject geen rol, waardoor het ook mogelijk is om objecten te vinden in bijvoorbeeld dichte vegetatie.

Een wildlife-detectiehond kan bijvoorbeeld getraind worden voor het opsporen van spraints (otteruitwerpselen).

Voorwaarden voor succes

Bij de training van een wildlife-detectiehond is een aantal zaken van belang. Allereerst is niet elke hond geschikt voor de taak. De hond moet karaktereigenschappen hebben die bij het werk passen. Een spanningsgevoelige hond is bijvoorbeeld minder geschikt om te werken in een prikkelrijke omgeving. Verder is de juiste training essentieel. Op zich is het niet moeilijk om er met wat beloningen voor te zorgen dat een hond bereid is om een bepaalde wildgeur te verwijzen. Maar een hond opleiden tot een gedreven, effectieve 'zoekmachine' vergt een training, die verder gaat dan een simpele boter-bij-de-vis aanpak. De doelgeur, en dan vooral de zuiverheid van die geur, is cruciaal. Ook voor de geleider van de hond is training essentieel. De geleider speelt een belangrijke rol tijdens een inzet en moet de lichaamstaal van zijn hond kunnen lezen. Goede voorbereiding en kennis van zaken zijn van belang bij de training en inzet van wildlife-detectiehonden.

Inzet

Instanties die een wildlife-detectiehond willen gebruiken kunnen er voor kiezen om een hond en geleider in te huren voor een specifieke opdracht. Instanties betalen in dat geval een uurtarief en eventuele bijkomende kosten, zoals

een kilometervergoeding. Kosten voor aanschaf, training en onderhoud van de hond liggen dan bij de externe partij. Een nadeel is echter dat een geschikte hond wellicht niet per direct beschikbaar is, omdat het tijd kan kosten om een hond te trainen voor de onderzoeksmethode of specifieke geur die de instantie voor ogen heeft, of omdat de hond al elders wordt ingezet. Een alternatief is om zelf een hond en geleider op te (laten) leiden. Hierbij komen alle kosten voor rekening van de instantie, maar staat er wel een team dat is afgesteld op de behoeften van de organisatie. In Nederland staat de inzet en training van wildlife-detectiehonden in de kinderschoenen. Zodoende is de expertise op dit vakgebied slechts beperkt beschikbaar. Een van de weinige organisaties die zich ermee bezighoudt, is de Speurhonden Instructie School. Momenteel zoekt de school naar toepassingsmogelijkheden en is ze bezig met het ontwikkelen van een certificering. De toepassing van de detectiehond in de ecologie verdient speciale aandacht. De hondenneus heeft de potentie om uit te groeien tot een waardevol instrument voor de ecooloog, bioloog of natuurbeschermer.<

oldenburgcj@gmail.com